

SOCIOLOGIE PRO SPECIÁLNÍ PEDAGOGY

ÚVOD DO SOCIOLOGIE

K čemu je to dobré?

- Získávání pokok, praktická aplikace
- Buňování občerných zájmů (boření) o zřazení jedn/děpříd a usměrnění spojovat dohromady naše poznání a předpovídat neznamé prvky - organizace empirického poznání
- Rozvoj kritického myšlení (bední předpokládám, sběstetypům a manipulovatelnosti)
- Leptá poznání světa kolem nás a našemu životu
- Výky tendence, umocní nám vidět dšad realitě

Hlavní obory:

- Psychologie
- Medicine
- Antropologie
- Ekonomie
- Politologie
- Právo

Historické a společenské souvislosti vzniku sociologie

- Přechod společnosti od tradiční společnosti (přírodní společnosti)
- Převít pol. W. státi (přím, monarch, králov, francouzská revoluce, první světová světová válka)
- Zřetování společenských mechanismů: mozemské nepřítelny a důsledky společenské výkladu světa
- Tržku defenzivní kontrolu v kolonijní nové společnosti

Co se dělo dšad?

Co je to sociologie?
Definice:

"Věda, zabývající se studiem sociální struktury, skupin a společností. Poskytuje a vysvětluje chování, cílové jednání a správnosti. Žádná sociologie je neexistující. Je to analytický přístup k studiu jedinců, skupin a společností." (A. Giddens, 1984)

Medie a společnosti, společenských prvků, vztahů a vzájemných jejich vzájemných vztahů... (Mladý společenských prvků, procesů a vztahů - mluvit o společnosti předtím než sociologie... (Sociologie je prvotně abstrakce ve vztahu k jiným sociálním prvkům. (Mladý společenských prvků, 1990, 1998, 1999)

Jaké je to sociologie? „Jedná se o vědu, která zkoumá společenskou organizaci a formu, zejména vztahy mezi jednotlivci.“ (Mladý společenských prvků, 1990)

Sociologie je věda o sociologii (..) a o historii (důležitosti praktické psychologie životního světa a principů lidského chování a myšlení jednotlivých osobních aktů), vztahů jejich rozvoje, důležitosti významu. (Mladý společenských prvků, 1990)

Otázka: Jaké je to sociologie?

Čtení: Jaké je to sociologie?

„Je to věda, která zkoumá společenskou organizaci a formu, zejména vztahy mezi jednotlivci.“ (Mladý společenských prvků, 1990)

Čtení: Jaké je to sociologie?

„Je to věda, která zkoumá společenskou organizaci a formu, zejména vztahy mezi jednotlivci.“ (Mladý společenských prvků, 1990)

Čtení: Jaké je to sociologie?

„Je to věda, která zkoumá společenskou organizaci a formu, zejména vztahy mezi jednotlivci.“ (Mladý společenských prvků, 1990)

Co je to sociologie?

Definice:

"Věda, zabývající se studiem sociálního života, skupin a společností. Předmětem je naše vlastní chování, člověk jako tvor společenský. Záběr sociologie je neobyčejně široký, od analýzy jednorázových interakcí jednotlivců na ulici až po zkoumání globálních společenských procesů." (A. Giddens, 1999)

Věda o společnosti, společenských jevech, strukturách a procesech a jejich vzájemných vztazích. (...) Každý společenský jev, proces či vztah se může stát součástí předmětu sociologie. (...) Sociologie tyto jevy zásadně zkoumá ve vztahu k jiným sociálním jevům." (Velký sociologický slovník 1996: 1018-1019)

„Kvantitativní sociologie (...) přikládá velký význam čítání, měření a kvantitativnímu a formalizovanému vyjadřování souvislostí.“ (Velký sociologický slovník 1996: 1086)

„Směry kvalitativní sociologie (...) za hlavní úkol sociologie pokládají pochopení životního světa a pravidel každodenních činností jiných individuů (sociálních aktérů), včetně jejich motivací, dešifrování významu, které přikládají věcem, procesům, aktivitám a symbolům.“ (Velký sociologický slovník 1996: 1086)

Příbuzné obory:

Psychologie
Historie
Antropologie
Ekonomie
Politologie
Právo

sociologických, ale také antropologických a historických materiálů

• pro Milse nejdůležitější aspekt - naše budoucí možnosti - na základě analýzy existujících vzorců společenského života můžeme předvídat možné scénáře budoucnosti

„úvěry“

chce
přijímané
lidského
by si byl
že lidské
amové
skryty
ota.“

etnocentrismu
u porozumění

emní zvyk, rituál zaměřený na své
en na víře, že tělo je v podstatě
zániku. Nacirema se věnují
ě mají speciální svatyně, vestavěné
pické svatyni je řada významných
rové svatyně je speciálně
eré jsou přechovávány magické
opatřovány od mocných šamanů,
tyto preparáty připravil Tyto
“

Body ritual among the

: Jak se vyrábí sociologická

Sociologie jako
věda oproštěná od
hodnocení
Max Weber)

- vědecká poctivost - snaha vidět skutečnost

Co je pro sociologii specifické?

- Vysvětluje jevy, které ve společnosti vidíme, ze sociálních příčin (př. sebevražda)
- Vlastní soubor otázek ke zkoumání lidského jednání a vlastní interpretační rámec
- Lidská jednání jako prvky širších konfigurací (v kontextu dění ve skupině, komunitě, obci, společnosti); jednání jako chování naplněné smyslem
- Člověk jako člen sítě vzájemné závislosti
- Snaha vidět v individuálním sociální, v konkrétním obecné, ukázat, jak se naše individuální biografie proplétá s historií – sociologická imaginace
- Sociologie jako věda reflexivní
- Vztah sociologie a zdravého rozumu

Typické otázky:

- Jaká je lidská přirozenost?
- Proč je společnost utvořena právě takto?
- Jak a proč se společnost mění?
- Jak jsou lidské vztahy organizovány v instituce?
- Které kolektivní ideje hýbou lidmi i institucemi?

Prezi

Max Weber)

Typické otázky:

- Jaká je lidská přirozenost?
- Proč je společnost utvořena právě takto?
- Jak a proč se společnost mění?
- Jak jsou lidské vztahy organizovány v instituce?
- Které kolektivní ideje hýbou lidmi i institucemi?

Sociologická imaginace (Mills, 1970)

= schopnost vidět souvislost mezi naší osobní zkušeností a širším sociálním a historickým kontextem

- naučit se sociologicky myslet znamená rozvíjet vlastní představivost - sociolog se musí umět oprostít od bezprostředního vlivu své osobní situace
- sociologická imaginace jako podmínka sociologické práce - oprostít se od obvyklé rutiny běžného života a dokázat se na ni dívat novým pohledem
- rozvíjení sociologické imaginace znamená čerpat nejen ze sociologických, ale také antropologických a historických materiálů
- pro Millse nejdůležitější aspekt - naše budoucí možnosti - na základě analýzy existujících vzorců společenského života můžeme předvídat možné scénáře budoucnosti

Příklad -
sociologie kávy

Pití kávy jako:

- symbolický akt
- droga
- součást společenských a ekonomických vztahů
- důsledek dosavadního společenského a ekonomického vývoje

Příklad - sociologie kávy

Pití kávy jako:

- symbolický akt
- droga
- součást společenských a ekonomických vztahů
- důsledek dosavadního společenského a ekonomického vývoje

Sociologie jako „umění nedůvěry“

„Klást sociologické otázky předpokládá, že se člověk chce dívat o něco dál, za běžně přijímané či oficiálně vymezené cíle lidského jednání. Předpokládá to, aby si byl do jisté míry vědom toho, že lidské záležitosti mají různé významové roviny, z nichž některé jsou skryty vědomí každodenního života.“

O nebezpečí etnocentrismu a významu porozumění

"Nacirema mají velice extrémní zvyk, rituál zaměřený na své tělo. Tento rituál ... je založen na víře, že tělo je v podstatě ošklivé a mající tendenci k zániku. Nacirema se věnují složitým rituálům, pro které mají speciální svatyně, vestavěné do jejich sídlišť. V takové typické svatyni je řada významných objektů. Na stěně každé takové svatyně je speciálně konstruovaná skříňka, ve které jsou přechovávány magické roztoky a talismany. Ty jsou opatřovány od mocných šamanů, kteří instruují bylinkáře, jak tyto preparáty připravil. Tyto přípravky jsou velice drahé..."

Horace Miner - Body ritual among the
Nacirema, 1956

překlad: Disman: Jak se vyrábí sociologická
znalost)

K čemu je to dobré?

- Zdokonalování, pokrok, praktická aplikace
- Budování obecných zákonů (teorií) o chování jevů/objektů a umožnění spojovat dohromady naše poznání a předpovídat neznámé jevy - organizace empirického poznání
- Rozvoj kritického myšlení (brání předsudkům, stereotypům a manipulovatelnosti)
- Lepší porozumění světu kolem nás a našemu životu
- Vyvíjí senzitivitu, umožní nám vidět dosud neviděné

Historické a společenské souvislosti vzniku sociologie

- Přejchod společnosti od tradiční k moderní (prům. revoluce)
- První pol. 19. stol. (prům. revoluce, Velká francouzská revoluce, vznik velkého nadregionálního trhu)
- Zhroucení kontrolních mechanismů, mocenské legitimacy a dosavadního způsobu výkladu světa
- Snaha definovat kontrolní mechanismy nové společnosti

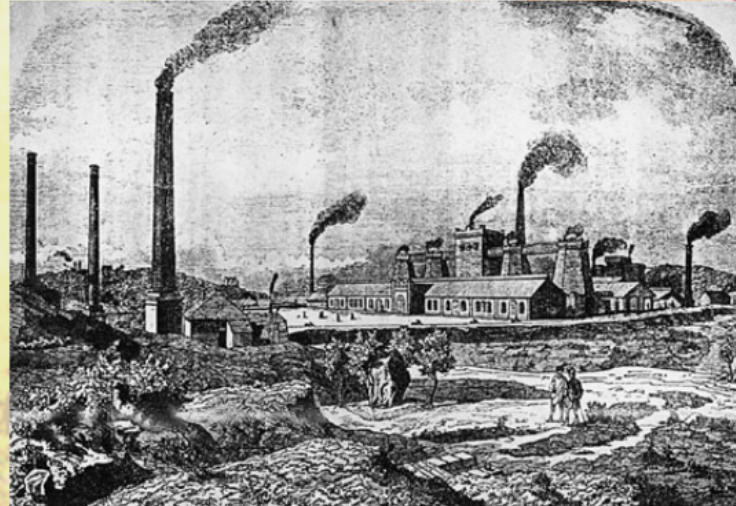
Co se t

- Industrializace
- Sekularizace
- Urbanizace
- Racionalizace
- Proměňuje se legitimita moci
- Vznik centralizovaných národních států a jejich byrokracie
- Vyvíjí se komplexní tržní systém (práce a půda se mění ve zboží, produkce pro směnu, ne pro vlastní spotřebu, vliv peněz)

Co se tehdy stalo?

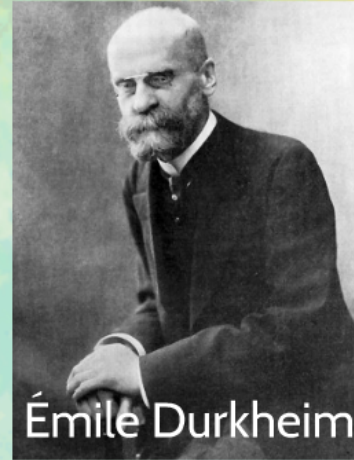
- Industrializace
- Sekularizace
- Urbanizace
- Racionalizace
- Proměňuje se legitimita moci
- Vznik centralizovaných národních států a jejich byrokracie
- Vytvoří se komplexní tržní systém (práce a půda se mění ve zboží, produkce pro směnu, ne pro vlastní spotřebu, vliv peněz)
- Proměna rodiny (tradiční široká vs. nukleární)
- Soukromá a veřejná sféra se oddělují
- Důraz na získaný status, nikoli na status připsaný (vyšší vertikální mobilita)

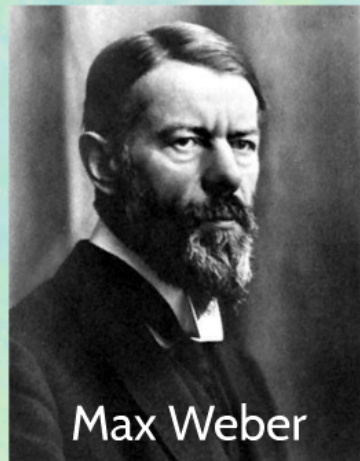
Otcové zakladatelé

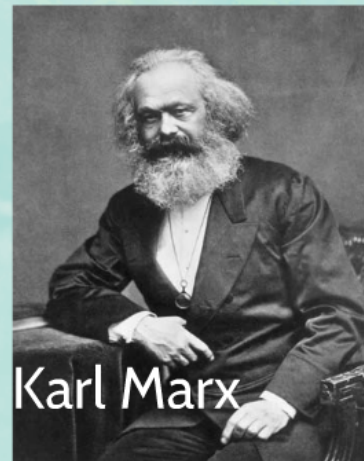
August Comte

Émile Durkheim

Max Weber

Karl Marx

- Předmět vědy mohou být pouze fakta, zjišťována pomocí zkoušen
- Veškeré pravdivé a hodnotné poznání může být dosaženo pouze po empirických metod (pozorování, experiment, srovnávací historické a
- K pokroku lidského poznání dochází kumulací vědění
  - Přírodní, společenská nebo lidská skutečnost mohou být zkoumány stejnými metodami, jejichž ideálním modelem jsou přírodní vědy - těmito metodami lze řešit i společensko-politické a morální otázky

Ém

- založil první k
- odborný soci
- konzervativní
- rozvratu - hla
- Pravidla soci
- objektivní věc
- svůj specifický
- psychologick
- sociologie má
- sociální povah
- determinuje j
- náboženství...
- Požadavek st
- být podle libo
- pokud jsou to
- klasifikovat a
- Společnost ja
- nezávisle na j
- stejnými, jako
- Sebevražda
- Anomie

Max V

- Požadavek sociologie jako
- se nemá podílet na formul
- podobně jako Marx přispěl
- kapitalismu - proč zrovna n
- které jinde nenajdeme?
- pokus vytvořit teorii proces
- společnosti - př. 3 typy par
- charismatická, racionálně le
- **Protestantská etika a duch**
- - příčiny vzniku kapitalismu
- kulturní
- Chápající sociologie - usilu
- smyslu sociálního jednání.
- konkrétních významových
- k danému jednání nebo jež
- neuvědoměle, vytvořeny.

August Comte

(1798 – 1857)

- francouzský filozof, autor pojmu "sociologie," považován za zakladatele oboru
- hledání nové stability společnosti (zažil 7 režimů) – „Před mými zraky se rozpadl řád“
- snažil se postavit zkoumání společnosti na vědecký základ
- sociologie měla umožňovat vědecky chápat, předvídat a ovlivňovat lidské jednání - idea o reformě společnosti prostr. vědy
- hierarchie věd, sociologie jako nejvýznamnější a nejkomplexnější věda
- Pozitivismus – požadavek studovat reálné, ověřitelné zkušenosti. Nepotvrzené spekulace by měly být zamítnuty.
- Pozorování má být řízeno a jeho výsledky interpretovány pomocí teorie, cílem je rozvinout abstraktní teoretické principy, jimiž se bude každé další pozorování řídit a zároveň je bude zpětně testovat a modifikovat:
- Předmětem vědy mohou být pouze fakta, zjišťována přímou zkušeností
- Veškeré pravdivé a hodnotné poznání může být dosaženo pouze pomocí empirických metod (pozorování, experiment, srovnávací historické analýzy)
- K pokroku lidského poznání dochází kumulací vědění
  - Přírodní, společenská nebo lidská skutečnost mohou být zkoumány stejnými metodami, jejichž ideálním modelem jsou přírodní vědy - těmito metodami lze řešit i společensko-politické a morální otázky

Émile Durkheim

- založil první katedru sociologie ve Francii, založil první odborný sociologický časopis, první profesor sociologie
- konzervativní - nepříjemná představa společenského rozvratu - hlavní téma: **sociální řád a reformy**
- **Pravidla sociologické metody** – sociologie se může stát objektivní vědou po vzoru věd přírodních, má přitom svůj specifický objekt bádání (odmítání biologického, psychologického či jiného redukcionismu)
- sociologie má studovat sociální fakta, tedy vše, co má sociální povahu, zvnějšku působí na lidské jednání a determinuje je (př. ekonomické podmínky, náboženství...)
- Požadavek studovat sociální fakta jako věci (nemohou být podle libosti změněny, jsou nezávislé na naší vůli - pokud jsou to věci, lze je pozorovat, popisovat, klasifikovat a hledat zákony, které je objasňují)
- Společnost jako skutečnost zvláštního druhu, existující nezávisle na jednotlivcích a zkoumatelná metodami stejnými, jako jsou metody přírodních věd
- Sebevražda
  - Anomie, dělba práce jako pojivo společnosti, náboženství

Max Weber

- Požadavek sociologie jako nehodnotící vědy. Sociologie se nemá podílet na formulaci společenských cílů.
- podobně jako Marx přispěl k poznání moderního kapitalismu - proč zrovna na Západě vznikly instituce, které jinde nenajdeme?
- pokus vytvořit teorii procesu racionalizace v západní společnosti - př. 3 typy panství (autority) - tradiční, charismatická, racionálně legální
- **Protestantská etika a duch kapitalismu**
  - příčiny vzniku kapitalismu nejen ekonomické, ale také kulturní
- Chápající sociologie - usiluje o poznání subjektivního smyslu sociálního jednání. To je posuzováno v konkrétních významových souvislostech, jež aktéry vedly k danému jednání nebo jež byly tímto jednáním, třeba i neuvědoměle, vytvořeny.

Karl Marx

- Materialistické pojetí historie (narozdíl od Durkheima považoval za hl. zdroj spol. změny ne myšlenky a hodnoty, ale ekonomické podmínky)
- Historie lidstva = dějiny třídního boje (konflikty mezi třídami jako hnací síla pokroku)
- Kapitalismus má být nahrazen beztřídní společností (společné vlastnictví výrobních prostředků) - nastolení větší rovnosti
- **Kapitál** – menšina (buržoazie, kapitalisté) ovládá výrobní prostředky a většina (proletariát) je nucena jim prodávat svou práci, což vede k častým třídním konfliktům
- Zhroucení přirozeného propojení mezi lidmi a jejich produkty
- Kapitalisté si přivlastňují nadhodnotu - tedy platí dělníkům méně, než by odpovídalo hodnotě vložené práce

Od moderní k nové společnosti

- Změny ve způsobu výroby (postindustrializace)
- Rozvoj masových médií a informačních technologií
- Rychlé sociální změny a potřeba redukce strachu
- Vznik nové, postmoderní mentality – individualismus, flexibilita, mobilita, pluralizace životních stylů, nové vzorce spotřeby, atomizace
- Rozvoj, šíření a dostupnost vzdělání
- Globalizace
- Stárnutí společnosti, migrační tlaky a otázky soužití různých kultur
- Nové typy ohrožení
- Hodnotový obrat – ekologie a kvalita obecně, práva menšin, politická participace

- moderní sp
- neustálé z
- hrozbám, k
- produkce b
- kumulující
- industriáln
- nerovnom
- epidemie -
- riziková sp
- vznikající r
- nová poval
- globalizace
- pro laika ie

Ulrich Beck: Riziková společnost

- moderní společnost systematicky produkuje vlastní ohrožení - neustálé zvyšování produktivity činí společnost slepou vůči hrozbám, které vytváří
- produkce bohatství je doprovázena masovou produkcí kumulujících se ekologických rizik
- industriální a moderní společnost - jak přerozdělovat nerovnoměrně ale legitimně? (odlišnost hrozeb - hladomor, epidemie - vyšší moc)
- riziková společnost - jak jsou ve společnosti přerozdělována vznikající rizika? (rizika jsou produkována člověkem)
- nová povaha rizik:
- globalizace rizik
- pro laika jen těžko rozpoznatelná a pochopitelná (atomový výbuch, znečištění vzduchu, vody, potravin...) - potřebují vědu, aby je zviditelnila
- jsou běžně a rutinně produkována, globální rozměr a moderní příčiny, vyvolávají nevratná poškození, jsou neviditelná, nepředvídatelná
- opačné přerozdělení než u bohatství - chudí jich mají víc
- bumerangový efekt- ohrožují i ty, co je způsobují
- vynucená individualizace - individualismus je to, co člověku zbývá, když byl vyvázan z přediva sociálních opor, neznamena však nezávislost, naopak, člověk se ve všech dimenzích svého života dostal do naprosté závislosti na mechanismu trhu a musí čelit rizikům sám

Sociologie jako věda oproštěná od hodnocení (Max Weber)

- vědecká poctivost - snaha vidět skutečnost
- vyloučení předsudků, stereotypů - jejich vědomá kontrola, reflexivita
- usiluje o akt čistého vnímání, jak jen lidsky omezené prostředky dovolí (metafora dobrého špiona)
- sociolog usiluje o objektivitu, kontrolu vlastních sympatií a předsudků - jde o to jasně vnímat, ne normativně soudit

